

บทที่ ๔

เหตุและผลของการเสนอสารสำคัญผ่านตัวละครวิกอลจรีต

คนวิกอลจรีต หรือ คนบ้า เป็นบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะ คนกลุ่มนี้จะถูกกันให้เป็นคนแปลกแยกในสังคม ไม่มีใครกล้าคบหาและสนใจใยดีด้วย ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่เห็นว่าคนบ้า พูดยาไม่รู้เรื่อง หรือถ้าจะรู้เรื่องบ้างก็ถือเป็นจริงเป็นจังไม่ได้ เนื่องจากเป็นคนมีสติไม่สมบูรณ์ ขาดการรับรู้และการไตร่ตรองที่เหมาะสม แต่เมื่อคนบ้ามาปรากฏเป็นตัวละครเอกในงานวรรณกรรม ความคิด พฤติกรรม และคำพูดของคนบ้าคงจะถูกละเอียดเสียบมิได้ เพราะสิ่งเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการทางความคิดและสร้างสรรค์ของผู้เขียนแล้ว แสดงให้เห็นความตั้งใจที่จะใช้ให้คนบ้าสื่อสารสำคัญบางประการ

ด้วยความขัดแย้งในลักษณะเฉพาะของคนบ้าที่ปรากฏในความเป็นจริงกับที่ปรากฏในวรรณกรรมดังกล่าว ทำให้การเสนอสารสำคัญผ่านตัวละครวิกอลจรีตนั้นน่าสนใจ กล่าวคือ ในคนบ้า และ ในความบ้า มีลักษณะเฉพาะตัวหลายประการ ที่เมื่อนำไปใช้ในการสื่อสารแล้ว ก่อให้เกิดผลอันเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารขึ้นหลายข้อ ดังนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจึงจะชี้ให้เห็นลักษณะของคนบ้า ที่มีประโยชน์ต่อการสื่อสารสำคัญ และผลที่เกิดขึ้นจากการเสนอสารสำคัญผ่านตัวละครวิกอลจรีตควบคู่กันไป ทั้งนี้จะแบ่งเป็น คุณลักษณะของความวิกอลจรีตที่มีต่อการสื่อสารสำคัญ กับผลที่จะเกิดขึ้นภายในตัวบท และ คุณลักษณะของความวิกอลจรีตที่มีต่อการสื่อสารสำคัญ กับผลที่จะเกิดขึ้นภายนอกตัวบท

๔.๑ คุณลักษณะของความวิกอลจรีตที่มีต่อการสื่อสาร กับผลที่เกิดขึ้นภายในตัวบท

คุณลักษณะของความวิกอลจรีตในข้อนี้มีอยู่ ๑ ประการ ประการแรกคือ คนวิกอลจรีต เป็นผู้อยู่นอกเหนือแนวทางการกล่อมเกลางของสังคม จึงสามารถพูดในสิ่งที่เป็นปัญหาอย่างตรงไปตรงมาได้ โดยไม่ต้องเกรงกฎเกณฑ์ใด ๆ ของสังคม ประการที่สอง คนวิกอลจรีตเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากชะตากรรมอันรุนแรง ทำให้ผู้อ่านมีความเห็นใจ และเกิดอารมณ์ร่วมกับตัวละคร จึงพร้อมที่จะรับสารที่สื่อผ่านออกมาได้อย่างเต็มที่ และ ประการสุดท้าย คนวิกอลจรีตมีภาวะการรับรู้ที่จำกัด ดังนั้นปัญหาใดที่สามารถกระตุ้นเร้าความรู้สึกของคนวิกอลจรีต ย่อมแสดงว่าปัญหานั้นมีความสำคัญ เป็นปัญหาที่เด่นชัด คุณลักษณะทั้งสามประการ และผลที่จะเกิดขึ้นภายในตัวบทดังกล่าว สามารถอธิบายได้โดยละเอียดดังนี้

๔.๑.๑ คนวิกลจริตเป็นผู้อยู่นอกเหนือแนวทางการกล่อมเกลாதงสังคม

ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นบทที่ ๓ ว่า จากการวิจัยพบว่ามีตัวละครวิกลจริตกลุ่มหนึ่ง เป็นผู้ที่ยุ่อกเหนือแนวทางการกล่อมเกลากองสังคม หมายควมว่า ตัวละครกลุ่มนี้ถูกสร้างขึ้นมาในสภาพวิกลจริตที่ชัดเจน ผู้เขียน ผู้อ่าน และตัวละครอื่นในเรื่องรับรู้และเชื่อว่าตัวละครนั้นวิกลจริตได้แก่ตัวละครวิกลจริตในเรื่อง ภาพลวงตา วันของคนบ้า สาบสูญ จดหมายจากทมิฬยันตี ข้ามฝั่ง ลำคลองสายนั้นและความโง่เขลา มัทรี คนบ้ากับขอทาน หมาหาย วิกลจริต โจมตีมันวันนี้ พระศรีอาริย์มาแล้ว ลุ่ม ชายหนุ่มคนดี เหลื่อม ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป้ายรถเมย์ ฆาตกรรม ผู้จับได้ ความชั่วร้าย ปล่อยคน วัน...ซึ่งความหวังร้องให้ จิตแพทย์ผู้สับสนตัวเอง บันทึกเพื่อคุณคุณ ลูกฉันหายไปบนถนนราชดำเนิน คนจร ก้อนหิน และสายน้ำ และ นกในพายุคะวัน

ตัวละครกลุ่มนี้แม้จะไม่ทำให้ผู้อ่านตั้งคำถามเรื่องเกณฑ์การตัดสินควมวิกลจริต/ไม่วิกลจริต แต่ก็มืบทบาททำให้สารสำคัญน่าสนใจ เพราะสารสำคัญที่เขาพูดล้วนเป็นความเป็นจริงและเป็นปัญหาที่มีอยู่ในสังคม แต่คนปกติทั่วไปไม่พูดถึง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุหลายประการคือ ประการที่หนึ่ง คนทั่วไปมองไม่เห็นความจริงอันเป็นปัญหานั้น ดังคำเปรียบเปรยว่า ปลาอยู่ในน้ำแต่มองไม่เห็นน้ำ ประการที่สอง หลายคนมองเห็นปัญหาแต่ไม่คิดว่าเป็นปัญหา เพราะถูกกล่อมเกลามาให้เชื่อว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นเรื่องที่ถูกต้อง ประการสุดท้ายบางคนมองเห็นปัญหา รู้และเข้าใจความจริงอันเป็นปัญหานั้นแต่ไม่กล้าวิจารณ์ เพราะถูกกล่อมเกลามาว่า หากแสดงออกไปในทางคัดค้าน และ/หรือ แสดงออกผิดไปจากแนวทางเดิมจะเป็นคนผิดปกติ ดังนั้น คนที่พูดได้จึงมีแต่คนบ้าเท่านั้น เพราะคนบ้าไม่อยู่ในแนวทางการกล่อมเกลาทงสังคมแล้ว

ดังนั้น ในการสร้างตัวละครโดยกำหนดให้มีลักษณะวิกลจริต ผู้เขียนจะสามารถสร้างให้ตัวละครมีบทบาทในการ เปิดตา คือชี้ให้ผู้ที่ยังมองไม่เห็นปัญหาสามารถเห็นความเป็นจริง หรือกระตุ้น ให้ผู้ที่เห็นปัญหาลุกขึ้นมาช่วยกันแก้ไขได้

ตัวอย่างตัวละครในลักษณะนี้เช่น อ้ายคอ ในเรื่อง วิกลจริต อ้ายคอเป็นคนวิกลจริตที่คัดค้านการสร้างพระพุทธรูปในโรงเรียนที่อยู่ในเขตวัดอยู่แล้ว ชั่วที่ประดิษฐานพระพุทธรูปยังไปเบียดบังพื้นที่สนามกีฬาของเด็ก ๆ อีก ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องไม่สนใจความคิดของอ้ายคอเพราะเห็นว่าเป็นคนบ้า และยังประณามว่าอ้ายคอขัดขวางการทำบุญ แต่หากพิจารณาตามความเป็นจริงสิ่งที่อ้ายคอพูดนั้นเป็นความจริง แสดงให้เห็นพฤติกรรมในการทำบุญแบบไม่คำนึงถึงความพอ

เหมาะพอควร สมควรที่จะต้องแก้ไขพฤติกรรมนี้เสียใหม่ แต่ไม่มีใครกล้าแม้แต่จะคิดเพราะถูก
 กล่อมเกลามาให้เชื่อมั่น และศรัทธาในการสร้างศาสนวัตตอย่างแน่นแฟ้น โดยไม่คำนึงถึงหลักความ
 เป็นจริงและหลักธรรมข้ออื่น ๆ นอกจากนี้ยังถือว่าเป็นบาปหากคิดคัดค้านการกระทำในลักษณะ
 ดังกล่าว

เรื่อง ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย ตัวละครวิกตอริตบอกว่าคนทุกคนมีความชั่วร้ายอยู่ในตัว อยาก
 ให้ทุกคนกำจัดความชั่วร้ายเหล่านี้ออกไป แต่แท้จริงกลับไม่มีใครรู้ว่าตนเองมีความชั่วร้ายอยู่ และ
 ไม่มีใครยอมกำจัดความชั่วร้ายเหล่านั้น สิ่งที่เขาพูดนั้นเป็นเรื่องจริง แต่ไม่มีใครเคยคิดถึง ตัวละคร
 วิกตอริตจึงเป็นผู้กระตุ้น ให้ผู้อ่านได้รับรู้ความจริงที่ไม่เคยมีใครสนใจนี้

จากการที่ตัวละครวิกตอริต เปิดตา ชี้ให้เห็นปัญหาและความจริงดังกล่าว เป็นผลให้
 ตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องสั้นบางเรื่อง มีแนวคิดและพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งหมดเปลี่ยนแปลงไปใน
 ทางคล้อยตามความคิดของตัวละครวิกตอริตนั้น ได้แก่เรื่อง ผีเสื้อ มัทรี ผู้ยิ่งใหญ่ข้างป่ายรด์เมล์
ผมไม่บ้า ผู้ขับไล่ความชั่วร้าย และ ปล่อยคน ตัวอย่างเช่นเรื่อง ผีเสื้อ ตัวละครผู้เล่าเรื่องเมื่อได้
 ฟังความคิดของ รันว์ ตัวละครหลักที่ใคร ๆ หว่าบ้า เขากลับคล้อยตามรันว์ และคิดว่ารันว์ ไม่ได้
 บ้าอย่างที่ถูกลดว่าหา หากแต่พวกเขาชาวบ้านที่กล่าวหารันว์ต่างหากที่บ้า

เรื่องที่ผมคัดลอกมานี้เป็นเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งใน
 หลายเรื่องของเขา ตัวอักษรทุกตัวผมไม่ได้เปลี่ยนแปลง
 คัดทอน หรือต่อเติมเลย ผมอยากให้คุณอ่านดูแล้ว
 ช่วยลงความเห็นที่เถอะว่าระหว่างเขากับชาวบ้าน ใครเป็น
 “คนบ้า” กันแน่

(ผีเสื้อ, น.๔๒)

หรือเช่นเรื่อง ปล่อยคน ที่ตัวละครผู้เล่าเรื่องเห็นด้วยกับความคิดของตัวละครวิกตอริต ที่ให้เลิก
 ปล่อยคนปล่อยปลา แต่ให้หันมาปลดปล่อยตนเองจากบาปกรรมทั้งหลาย

“ปล่อยคนรับปล่อยคน ใครเชื่อผมก็เชิญเข้ามา
 อย่าปล่อยสัตว์เลยรับมาปล่อยคนกันดีกว่า คนเป็นสัตว์
 ประเสริฐกว่า ถ้าปล่อยคนท่านจะได้บุญมากกว่าปล่อยสัตว์
 ร้อยเท่า”

มันก็น่าจะจริงของเขานะ ผมคิด

(ปล่อยคน, น.๗๖)

“.....พวกคนขายนกขายปลาเขาไม่กระที่บตายก็เพราะ
เห็นว่ามันบ้า ๆ บอ ๆ”

ผมเองก็รักจะพลอยอยากบ้า ๆ บอ ๆ ไปด้วยอีกคน

(เรื่องเดิม, น. ๘๐)

สำหรับเรื่อง ผมไม่บ้า นอกจากตัวละครพนักงานรักษาความปลอดภัยของโรงพยาบาล
จิตเวชจะเห็นด้วย กับความคิดของตัวละครวิกตอริต ว่าค่านิยมมีบทบาทเป็นกรอบเกณฑ์อันเข้มแข็ง
ให้คนในสังคมปฏิบัติตามแล้ว ความคิดนั้นยังเป็นส่วนผลักดันให้เขาตัดสินใจฆ่าตัวตายด้วย

“ผมเห็นด้วยกับคุณ” เขาทำลายความเย็บขึ้นจนผม
ตกใจ แต่เสียงถอนหายใจของเขายิ่งน่ากลัวมากกว่า มันยาว
นานจนเหมือนไม่จบ

“คนเรานี้แหละเนาะที่บ้า คนเราน่าจะ^{ได้}ทำอะไรที่
ตัวเองอยากทำ” ได้ฟังเขาพูดแค่นี้ผมพอใจในวันนี้แล้ว ผม
จึงพูดขึ้น

“ผมจะลงไปแล้วนะ บนนี้มันหนาว” ผมปีนข้าม
กำแพงที่สูงแค่ออกกลับไปในคาคีฬา ผมได้ยินเสียงไขกุญแจ
มือ ต่อมาเปลี่ยนเป็นเสียงของหนัก ๆ หล่นจากชั้น ๕ แล้วก็
เสียงคนข้างล่างวิ๊ดวิ๊ว

(ผมไม่บ้า, ไม่มีเลขหน้า)

การที่ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครอื่นในเรื่อง เห็นคล้ายตามตัวละครวิกตอริต ก็เพื่อสนับสนุน
ความคิดของตัวละครวิกตอริตอันเป็นสารสำคัญนั้น ทำให้เห็นว่าความคิดเห็นของคนบ้านั้นไม่ใช่
เรื่องไร้สาระเสมอไป มีหลายครั้งที่คนบ้าพูดความจริงที่ใคร ๆ คิดไม่ถึง หรือคิดถึงแต่ไม่กล้าพูด
สิ่งที่คนบ้าพูดจึงไม่ใช่สิ่งที่น่าจะมีงมงาย ด้วยคุณลักษณะเช่นนี้ ตัวละครวิกตอริตจึงเป็นตัวละครที่
ถูกเลือกใช้ในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง เพื่อให้สารนั้นน่าสนใจกว่าการใช้ตัวละครปกติเป็นผู้พูด
เพราะคนทั่วไปมักคิดว่า คนบ้า เป็นคนที่มีโลกทัศน์คับแคบ ไม่สามารถคิดอะไรที่ซับซ้อน หรือ
พูดจาให้เป็นเรื่องเป็นราว หรือมีสาระได้ การใช้คนบ้าเพื่อสื่อสารสำคัญจึงทำให้ผู้อ่านประหลาดใจ
และสนใจในสารสำคัญนั้นอย่างมาก

นอกจากการไม่ต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ตามระบบการล้อมเกล้าทางสังคม โดยสามารถแสดงความคิดเห็น และ/หรือ ชี้ให้เห็นความจริงอันเป็นปัญหาได้อย่างอิสระเสรีแล้ว คนวิกลจริตยังไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงมารยาท หรือเกรงกลัวต่ออำนาจใดๆ ทั้งยังมีภายิตสนับสนุนว่า อย่าถือคนบ้า ด้วยคุณสมบัติเช่นนี้ คนวิกลจริตจึงสามารถพูดอะไรก็ได้โดยไม่ต้องเกรงว่าจะผิดหูใคร หรือเกรงว่าใครจะทำร้ายรังแก เพราะอ้างได้ว่าเขาเป็นคนบ้า

ดังนั้นเมื่อสารสำคัญบางเรื่องที่ถูกเขียนกล่าวถึงปัญหาด้วยท่าทีรุนแรง หรือบางเรื่องมีเนื้อหาพาดพิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปในทางเสียหาย การสื่อสารสำคัญในลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างผู้เขียนกับสถาบัน และ/หรือ ผู้ที่ถูกกล่าวถึง การยกย่ำให้ตัวละครวิกลจริตเป็นผู้สื่อสารสำคัญจึงเป็นกลวิธีหนึ่งในการลดความตึงเครียดของผลกระทบจากสารสำคัญ ทั้งยังเป็นการเลี่ยงการปะทะซึ่งหน้า ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านในสารนั้น เพราะสามารถปฏิเสธได้ว่าสารอันรุนแรงนั้นผ่านมาจากปากของคนบ้า ซึ่งโดยทั่วไปไม่มีใครถือเอาเป็นจริงเป็นจังอยู่แล้ว

ตัวอย่างเรื่องสั้นที่สารสำคัญพาดพิงไปถึงสถาบันศาสนาได้แก่เรื่อง *มัทรี* ตัวละครวิกลจริตพยายามจะทิ้งลูกไปบวช เมื่อถูกตำรวจจับเธอก็เถียงว่าที่ผู้ชายยังทำได้ ตำรวจถามว่าใคร เธอก็ตอบว่า “พระเวสสันดร” (มัทรี, น.๘๔) แม้ว่าสารสำคัญของเรื่องนี้จะเกี่ยวกับเรื่องความเท่าเทียมกันทางเพศ ผู้เขียนไม่ได้ตั้งใจจะวิจารณ์ศาสนาโดยตรง แต่กระนั้นก็ยังแฝงน้ำเสียงตำหนิพระเวสสันดรอยู่ในที่ ซ้ำยังเปรียบเทียบเรียกตัวละครวิกลจริตว่า *มัทรี* ด้วย เป็นการท้าทายศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่เชื่อมั่นในองค์พระเวสสันดรอย่างแน่นแฟ้น การสรุปจบเรื่องโดยให้ส่งตัวละคร *มัทรี* ไปตรวจสภาพจิตจึงเป็นการลดความตึงเครียดของสารได้ทางหนึ่ง เพราะผู้เขียนชวนให้ผู้อ่านสงสัยว่าตัวละครนี้เป็นบ้า ดังนั้นใครจะคิดให้เป็นเรื่องตลก เป็นเรื่องของคนบ้าก็ได้ หรือจะคิดคล้อยตาม ไปตามสารสำคัญก็ได้ ขึ้นอยู่กับความคิดและการตีความของผู้อ่านแต่ละคน

สำหรับในกรณีที่ผู้ถูกพาดพิงเป็นบุคคลก็เช่นกัน การอ้างว่าผู้วิจารณ์บุคคลนั้นเป็นคนบ้าก็สามารถลดความตึงเครียดของคำวิจารณ์นั้น และเลี่ยงความรับผิดชอบของผู้เขียนต่อคำกล่าวพาดพิงนั้นได้ ดังเช่นในเรื่อง *ลม* ผู้เขียนวิจารณ์การทำงานของผู้บริหารประเทศหลาย ๆ คนว่าทำงานไม่ดี เห็นแก่ผลประโยชน์และความสุขส่วนตน มีตอนหนึ่งที่ตัวละครวิกลจริตเล่นละครล้อเลียนเสียดสีพฤติกรรมของอดีตนายกรัฐมนตรี ท่านหนึ่งที่ชอบดูกีฬาชกมวย และมักเรียกนักมวยมาให้กำลังใจก่อนชกเสมอ

ฉาก ๖

สถานที่ เกษียรสมุทร ไวยภูณชีวิมาน องค์พระนารายณ์นั่งอิง
หมอนขวานสบายอารมณ์ บางครั้งก็สูดลูกขี้นชกซ้ายป่าย
ขวา

วิษณุ - เอาเลย มาดลูกพ่อ ขวาไว้ ขวาไว้ บอกให้ขวา ว่าซ้ายไม่
เอา เอาแต่ขวาสิว้อย โธ่งบกัน
(ลูกขี้ขึ้นมาทำท่าขยุกขยิก แล้วกลับไปเอนอิงหมอน
ขวานอย่างเก่า)

- นั้นสดลูกป่า อย่าเดินมาก เดินทำไม คูป่าสิยังไม่เดินเลย
ชกสิ อย่างอด บอกให้ชกเดี่ยวป่ากระเป่าฉีกตายท่า เฮ้อ
(ลูกขี้ขึ้นมาทำท่าขยุกขยิกอีก กลับมาครั้งนั่งครั้งนอน
เหมือนเก่า)

- ระลูกพ่อ เด็ดสระระตีเลย อี้ยี้

(ลุ่ม, น.๑๒๘)

พฤติกรรมของอดีตนายกรัฐมนตรีนานดังกล่าว ผู้ที่อยู่ร่วมสมัยย่อมทราบได้โดยง่ายว่าคือ
ใคร แต่การกล่าวถึงอดีตนายกรัฐมนตรีนานนี้เป็นไปในทางลบ ผู้เขียนจึงสรุปจบเรื่องว่าเป็นการ
เล่นละครของคนบ้า

ฉาก ๗

สถานพยาบาล - จัดฉากสีขาวนวล ดำรงกลุ่มหนึ่งดู กระชากหลัก
ไสพระอิศวร - วิษณุ - พรหมา - อูมา - องค์อินทร์
พระยม ฯลฯ ไม่ปราณีปราศรัย ท่ามกลางความ
ซุลมุนของเหล่าคนไข้ หมอ และพยาบาล ผู้อำนวยการ
การเป็นหมอท่าทางใจดี สูงอายุ สวมแว่นตา เดินเข้า
มาหานายตำรวจหัวหน้ากลุ่ม

ผู้อำนวยการ - ขอโทษ นี่มันเรื่องอะไรกัน

นายตำรวจ - ผมเสียใจ ละครเรื่องนี้แสดงต่อไม่ได้

ผู้อำนวยการ - นี่มันละครคนบ้า

ตำรวจ - บ้าที่ไหน บ้าทำไมพุดรู้เรื่อง

ผู้อำนวยการ - รู้เรื่องแบบคนบ้านะสิ

(ลุ่ม, น.๑๔๘ - ๑๔๙)

การอ้างว่าผู้สื่อสารเป็นคนบ้านี้ ทำให้ผู้เขียนสามารถหลีกเลี่ยงความไม่พอใจในคำวิพากษ์วิจารณ์ของตน ที่มีต่อสถาบันหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้เช่นเดียวกับการตีความ ในเรื่องสั้นที่มีคนบ้า ผู้เขียนอ้างได้ว่าคำวิจารณ์นั้นเป็นคำพูดของคนบ้า ในขณะที่เดียวกันเรื่องสั้นที่ต้องมีการตีความ ผู้อ่านจะตีความไปถึงใครเป็นอิสระทางความคิดของเขา ผู้เขียนไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นการอ้างเรื่องความวิกลจริต กับการอ้างเรื่องอิสระทางความคิดในการตีความ จึงเป็นกลวิธีที่ผู้เขียนสามารถลดความตึงเครียด จากผลกระทบของสารสำคัญได้คู่กัน เพียงแต่สารสำคัญที่ผ่านทางตัวละครวิกลจริตจะชัดเจน ตรงไปตรงมา ในขณะที่สารที่ต้องผ่านการตีความอาจบิดเบือนไปบ้างตามประสบการณ์และความรู้สึกรณีกรรณของผู้ตีความแต่ละคน

ถึงแม้จะมีภยิตสอนว่า “อย่าถือคนบ้า อย่าว่าคนเมา” แต่สิ่งที่ตัวละครวิกลจริตจะถูกไล่เลยไปเสียไม่ได้ เพราะคนบ้าเหล่านี้อยู่ในเงื่อนไขทางวรรณกรรม กล่าวคือ ผู้เขียนจงใจสร้างตัวละครวิกลจริตขึ้นมาสื่อสารสำคัญ สิ่งที่ตัวละครวิกลจริตแสดงออกจึงมีเนื้อหาสาระที่ผู้อ่านต้องสนใจ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อผู้อ่านมองเห็นเนื้อหาสาระอันเป็นสารสำคัญของเรื่อง ผู้อ่านอาจฉุกใจคิดว่า ทำไมคนบ้าจึงมองเห็นและกล่าวถึงปัญหา อันเป็นเรื่องที่คนทั่วไปมองไม่เห็น หรือเห็นแต่ไม่กล่าวพูด คำตอบที่ได้รับคือ แนวทางการกล่อมเกลாதงสังคม เป็นตัวปิดกั้นความคิดและการแสดงออกอันอิสระ ซึ่งก็ถือเป็นปัญหาสำหรับคนในสังคมอีกประการหนึ่ง ดังนั้น การที่คนวิกลจริตเป็นบุคคลที่ไม่อยู่ในแนวทางการกล่อมเกลาทงสังคม จึงเป็นคุณลักษณะข้อหนึ่ง ที่ผู้เขียนนำมาใช้ เป็นกลวิธีในการสื่อสารสำคัญของเรื่อง คือ คนวิกลจริตกล่าวพูดความจริงในเรื่องที่คนทั่วไปไม่กล้า โดยไม่ต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมใด ๆ ทำให้ผู้อ่านเห็นความจริงอันเป็นปัญหาที่มีอยู่ในสังคมอย่างชัดเจน

๔.๑.๒ คนวิกลจริตเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากชะตากรรมอันรุนแรง

ตัวละครวิกลจริตที่ประสบปัญหาชะตากรรมอย่างรุนแรง จนกลายเป็นคนวิกลจริต ได้แก่ตัวละครเอกในเรื่อง สาบสูญ หมาหาย เหลื่อม ลูกฉันทายไปบนถนนราชดำเนิน คนจวก้อนหินและสายน้ำ และ นกในพายุตะวันตก (ดูตัวอย่าง หน้า ๒๔ -๒๕) ชะตากรรมในที่นี้มีได้หมายถึงปัจจัยทางชีวภาพ หรือ อุบัติเหตุ ที่ทำให้ตัวละครกลายเป็นคนวิกลจริต แต่หมายถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร ซึ่งเขาไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงได้ หรือเกิดจากความสูญเสียที่ไม่สามารถทำใจให้ยอมรับได้ จึงเกิดความเครียดอย่างมากและเป็นบ้า

การที่ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครประสบปัญหาชะตากรรมอันเลวร้ายจนถึงขั้นวิกลจริต มีประโยชน์ต่อการสื่อสาร คือ ชะตากรรมของตัวละครวิกลจริต จะทำให้ผู้อ่านสะเทือนใจ และรับรู้ปัญหาของตัวละครด้วยความเห็นใจ เมื่อผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมกับตัวละคร สารสำคัญอันเป็นปัญหาของตัวละครจึงถูกพิจารณาให้เป็นปัญหาของผู้อ่านด้วย ซึ่งผู้อ่านก็จะได้รับรู้เรื่องราวของสารสำคัญของเรื่องได้โดยตรงและเต็มที่ ทำให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ

ตัวอย่างตัวละครที่ประสบชะตากรรมอันเลวร้าย จนกลายเป็นคนวิกลจริต เช่นเรื่อง ลูกฉันทายไปบนถนนราชดำเนิน สารสำคัญคือเรื่องการค้ามนุษย์ที่รุนแรงของรัฐบาลในการปราบปรามจางอย่างรุนแรงทำให้มีผู้เสียชีวิต การตายของคน ๆ หนึ่งอาจหมายถึงความสูญเสียสิ่งทั้งหลายทั้งปวงของคนอีกคนหนึ่ง ดังเช่นตัวละครในเรื่องสูญเสียลูกชายจากเหตุการณ์เดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตย ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๕๓๕ เธอสะเทือนใจมากจนเป็นบ้า

จวบจนกระทั่งบ้าย...เย็น...คำ ก็ยังปรากฏร่างของ
หญิงชราคนหนึ่งเดินค้นหาลูกชายบนทางถนนที่ทอดยาว
สุดปลายคาอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ด้วยความหวังว่าจะ
พานพบ

หล่อนยังคงเดินไปเดินมาบนถนนราชดำเนิน
จนกระทั่งบัดนี้ปากพร้าถามใครต่อใครว่า

“เห็นลูกฉันทไหม ๆ ๆ ๆ”

“ลูกฉันทายไปบนถนนสายนี้” บางครั้งหล่อนก็ไป
พูดกับอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยอย่างเดียวดายไม่ว่ากลางวัน
หรือกลางคืน ในขณะที่ท่านนักการเมืองผู้รักชาติทั้งหลาย
กำลังสาละวนอยู่กับการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ ไม่มีใครมาสนใจ
หล่อนแม่แต่คนเดียว

(ลูกฉันทายไปบนถนนราชดำเนิน, น. ๖๘)

หรือเรื่อง หมาหาย สารสำคัญคือเรื่องปัญหาครอบครัว เพราะตัวละครมีครอบครัว
แตกแยกไม่อบอุ่น ถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว จนในที่สุดก็คิดยาเสพติดและเป็นบ้า นอกจากนี้ยังมี
เรื่อง วันของคนบ้า ที่ตัวละครเผชิญกับปัญหาความไม่อบอุ่นในครอบครัวจนเป็นบ้า เรื่อง เหลื่อม
ตัวละครเอกถูกทำร้ายร่างกาย ในเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖
เขาจึงเสียสติ โดยมีอาการเลื่อนลอย ไม่รับรู้สิ่งกระทบใด ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ การที่ผู้เขียนเลือกใช้ชะตากรรมของตัวละครเพื่อสื่อสาร ทำให้ผู้เขียนไม่ต้องอธิบายเหตุผลว่าสารสำคัญอันเป็นปัญหานั้นเลวร้ายอย่างไร เพราะปัญหานั้นบังชดอยู่แล้วว่ามี ความรุนแรงถึงขั้นทำให้คนเป็นบ้าได้ ดังเช่นปัญหาเรื่องการว่างงาน จากเรื่อง โจมตีมันวันนี้ และ สาบสูญ ที่ตัวละครเอกเครียดจากการตกงานจนเป็นบ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง สาบสูญ ตัวละครเอกตกงาน ทำให้เขาไม่มีเงิน ไม่มีที่พักอาศัย แต่ที่ร้ายแรงที่สุดคือ เขากลายเป็นคนที่ไม่มีความสนใจในสังคม ไม่มีใครยอมรับเขาแม้แต่พ่อแม่ เขาเสียใจมากจนเสียสติ แสดงให้เห็นว่า การที่คน ๆ หนึ่งไม่มีงาน ไม่มีเงิน เขาต้องเผชิญกับภาวะการณอันเลวร้ายต่าง ๆ มากมาย การว่างงานจึงเป็นปัญหาที่รุนแรง ทั้งต่อตัวผู้ว่างงานเองและต่อสังคม

การสื่อสารผ่านทางตัวละครวิกตอริต โดยใช้ชะตากรรมอันเลวร้ายของตัวละครเป็นสารสำคัญของเรื่อง จึงมีผลที่เกิดขึ้นสองประการคือ ประการแรก ผู้อ่านจะรับรู้ปัญหาและชะตากรรมของตัวละคร ด้วยความเห็นอกเห็นใจ ก่อให้เกิดการพิจารณาปัญหาอย่างลึกซึ้ง และรับเอาสารสำคัญของเรื่องไปในที่สุด ประการที่สอง ชะตากรรมของตัวละครวิกตอริตแสดงให้เห็นว่า ปัญหานั้นมีความเลวร้ายและรุนแรงมาก ถึงขั้นทำให้คนเสียสติ ทำให้ผู้อ่านตระหนักในในความสำคัญของปัญหา อันเป็นสารสำคัญของเรื่องนั้น

๔.๑.๓ คนวิกตอริตมีภาวะการรับรู้ที่จำกัด

คำจำกัดความโรคจิตเภทระบุว่า คนป่วยจะมีความผิดปกติด้านการรับรู้ และมีการสูญเสียของการรู้ (cognition) เมื่อป่วยนาน (อ้างแล้ว) หมายความว่าคนวิกตอริตมักอยู่ในโลกของตัวเอง หมกมุ่นอยู่แต่กับความคิดของตนเอง ไม่รับรู้เรื่องราวใด ๆ ดังเช่นคนวิกตอริตที่เห็นได้ทั่วไป สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะเลื่อนลอยเกินกว่าปกติ ของตัวละครวิกตอริตที่กล่าวไว้ในบทที่ ๒ ข้อ ๒.๒.๑.๔ และกลุ่มอาการผิดปกติทางจิตของตัวละครในเรื่องของการรับรู้ (๒.๓) แต่เมื่อคนบ้าผู้ไม่รับรู้อะไร กลับพูดถึงเรื่องราวอันเป็นปัญหา ก็ย่อมแสดงว่าปัญหานั้นมีความเด่นชัดถึงขนาดกระทบการรับรู้ของคนวิกตอริตได้ กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่า ปัญหาที่กระทบคนวิกตอริตนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญมาก ซึ่งปัญหาที่กล่าวถึงนี้ คือสารสำคัญของเรื่องนั่นเอง

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือเรื่อง เหลื่อม จากเดิมที่ตัวละครวิกตอริตมีอาการเลื่อนลอยวัน ๆ หมกมุ่นอยู่แต่ในโลกของตนเอง ไม่พูดหรือมีปฏิริยาใด ๆ กับใคร แต่มาวันหนึ่ง เมื่อมีรถของผู้นำประเทศผ่านไป เพื่อไปงานเลี้ยงต้อนรับนักลงทุนชาวต่างชาติ เขากลับลุกขึ้นวิ่งและร้องตะโกนเอะอะ พฤติกรรมของตัวละครวิกตอริตสื่อสารสำคัญของเรื่อง เกี่ยวกับนโยบายการค้าของ

รัฐบาล เป็นนโยบายที่รัฐบาลโฆษณาว่าดีเลิศ จะทำให้ประเทศร่ำรวยจากการลงทุนของต่างชาติ แต่แท้จริงไม่มีใครคิดในทางกลับกันว่า ในการลงทุนเหล่านี้ ประเทศไทยเองต้องเสียทรัพยากร เสียเอกราชทางการค้า ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่มีใครคิดถึง การนำเสนอสารผ่านทางตัวละครวิกตอริต คังกล่าว จึงเป็นการชี้ปัญหาให้เห็นได้เด่นชัดและตรงไปตรงมา ทั้งยังทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึง ผลเสีย ที่อาจจะเกิดขึ้นจากนโยบายการค้าดังกล่าวด้วย นอกเหนือจากการมุ่งหวังถึงแต่ผลดีเพียง ด้านเดียว

ด้วยประโยชน์ของความวิกตอริตทำให้ผู้เขียนสามารถทำให้สารนั้นน่าสนใจ และมีลักษณะ ชี้แนะให้ผู้อ่านเห็นปัญหา การใช้ตัวละครวิกตอริตยังช่วยให้ผู้เขียนสามารถสื่อสารสำคัญได้รุนแรง และเด่นชัดมากขึ้น โดยที่ผู้อ่านก็ตระหนักถึงความสำคัญของสารนั้น นอกจากนี้ การสื่อสารผ่านทางตัวละครวิกตอริต ยังเป็นกลวิธีในการทำให้สารกระทบใจผู้อ่าน ได้มาก ซึ่งกลวิธีทั้งหมดนี้ จะนำไปสู่ นำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในการสื่อสารในที่สุด

๔.๒ คุณลักษณะของความวิกตอริตที่มีต่อการสื่อสาร กับผลที่เกิดขึ้นภายนอกตัวบท

ผลที่เกิดขึ้นภายนอกตัวบทคือผลที่เกิดขึ้นกับผู้อ่าน ทั้งในเชิงแนวคิดและจิตวิทยา สารสำคัญของงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ถ้าไม่ชี้ให้เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคม ก็อาจจะแสดงความคิดเห็นบางประการ ซึ่งผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านได้เห็นหรือคล้อยตาม สาร สำคัญที่เสนอผ่านตัวละครวิกตอริตก็เช่นกัน นอกจากผู้เขียนจะทำให้ตัวละครในเรื่องอื่นคล้อยตาม ตัวละครวิกตอริตแล้ว ยังทำให้ผู้อ่านคล้อยตามความจริงและความคิดที่ผ่านมาจากตัวละคร วิกตอริตด้วย

ในการอ่านเรื่องสั้นที่มีตัวละครวิกตอริตบางเรื่อง ผู้อ่านจะถูกชักจูงให้คล้อยตามสารสำคัญ ที่ผ่านมาจากตัวละครวิกตอริต ด้วยการใช้อรรถาวิทยาของผู้เขียน กล่าวคือผู้เขียนใช้คุณลักษณะสำคัญของ ความวิกตอริตข้อหนึ่ง ได้แก่ คนวิกตอริตเป็นผู้ขัดแย้งกับแนวทางการกล่อมเกลางของสังคม ทำให้ผู้อ่านสงสัยว่าตัวละครเอกเป็นบ้างจริง หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นบ้าง โดยตัวละครอื่น เพียงเพราะ เขาไม่ปฏิบัติตามกรอบเกณฑ์ทางสังคมเท่านั้น เมื่อเกิดการสงสัยก็ย่อมต้องคิดหาคำตอบโดยการ พิจารณาพฤติกรรม คำพูด ความคิด ของตัวละครวิกตอริตประกอบกับบริบทอื่น ๆ การคิดนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจในตัวละครและสารสำคัญของเรื่องในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตาม การที่ตัวละครวิกัลจรีต เป็นผู้ขัดแย้งกับแนวทางการกล่อมเกลาของสังคมนั้น เกิดขึ้นจาก ๒ สาเหตุ คือ ตัวละครไม่เต็มใจรับการกล่อมเกลาของสังคม และ ตัวละครได้รับการกล่อมเกลาทางสังคมมาไม่เหมือนกับตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง ตัวละครทั้งสองกลุ่มจึงขัดแย้งกับสังคม

กลุ่มตัวละครประเภทแรก คือ ตัวละครที่ไม่เต็มใจรับการกล่อมเกลาของสังคม จึงถูกกล่าวหาว่าวิกัลจรีต ได้แก้ตัวละครเอกในเรื่อง ผีเสื้อ เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ หมไม่บ้า และ บ่วงสันโดษ ตัวละครกลุ่มนี้มีความคิด พฤติกรรม และ คำพูด ที่ขัดแย้งกับแนวทางการกล่อมเกลาของสังคม เพราะเห็นว่าสิ่งที่สังคมกล่อมเกลาเขาอยู่นั้น ไม่ถูกต้อง หรือบางคนเห็นว่าเป็นแนวทางการคิดและการปฏิบัติที่เคร่งครัดเกินไป ทำให้คนเราไม่มีอิสระและไม่สามารถทำอะไร ๆ ตามความต้องการของจิตวิญญาณที่แท้จริงได้ ดังนั้น ตัวละครกลุ่มนี้จึงพยายามที่จะคิด พูด และ ทำให้ผิดไปจากกระบวนการกล่อมเกลาของสังคม ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอก กับ กระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมนี้นี้ จึงเป็นกลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านสนใจว่า ตัวละครเอกคิดแปลกไปจากเดิมอย่างไร ทำไมเขาจึงขัดแย้ง และเมื่ออ่านแล้วเห็นด้วยกับตัวละครเอกหรือไม่ ฯลฯ การสร้างความขัดแย้งอันเป็นกลวิธีดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน จึงเป็นกลวิธีในการสื่อสารสำคัญของเรื่องอีกด้วย เพราะเมื่อผู้อ่านคิดตามตัวละคร เขาก็ย่อมได้รับสารสำคัญที่สื่อผ่านออกมาจากตัวละครในที่สุด ตัวอย่างเช่นในเรื่อง ผีเสื้อ และ เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ

เรื่อง ผีเสื้อ และ เช้าวันหนึ่งของคนผิดปกติ ตัวละครวิกัลจรีตในสองเรื่องนี้ถูกตัวละครอื่นในเรื่องตัดสินว่าเป็นบ้า เพราะชอบพูดกับสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ต้นไม้ สายลม สัตว์ ฯลฯ แต่ผู้อ่านจะได้รับรู้สาเหตุของพฤติกรรมนั้นจากการบอกเล่าของตัวละคร และรู้ว่าไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากความผิดปกติทางความคิดหรือจิตใจ หากแต่ตัวละครพยายามจะทำความเข้าใจธรรมชาติ ด้วยการสังเกต ปรับตัวให้เข้าสู่ความเรียบง่ายของธรรมชาติ และเห็นว่าการพูดคุยกับธรรมชาติไม่ต่างอะไรกับการพูดหรือร้องเพลงอยู่คนเดียว ซึ่งคนทั่ว ๆ ไปก็ทำกัน ผู้อ่านซึ่งมีความเข้าใจในสาเหตุแห่งพฤติกรรมของตัวละคร จะมองตัวละครด้วยความเห็นใจ เข้าใจ และคิดว่าสิ่งที่ตัวละครทำนั้นไม่ใช่ความผิดปกติ ในที่สุดก็จะเห็นด้วยกับความคิดของตัวละครว่า คนเราไม่จำเป็นต้องติดอยู่ในกรอบเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ อิสระเสรีมีอยู่ในใจมนุษย์ทุกคน และมนุษย์ทุกคนก็ต้องแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งความหลุดพ้นจากกรอบเกณฑ์ต่าง ๆ

“ใคร ๆ เขาหาว่าผมบ้า แต่ผมรู้ตัวดีว่าผมเป็น
อย่างไร” เขาบอกกับผม

“ผมรู้ว่าผมยืนอยู่ตรงไหน และกำลังทำอะไร ผม
รักในความเป็นไปของธรรมชาติ และผมเชื่อว่าธรรมชาติก็
รักในความเป็นผมเช่นกัน คุณเชื่อไหมว่าบางครั้งดอกไม้ใน
สวนของผมมันพูดคุยกับผม”

(ผีเสื้อ, น.๔๑)

กลุ่มตัวละครประเภทที่ถัดมา คือ ตัวละครที่ได้รับการกล่อมเกลามาทางสังคมมาไม่เหมือนกับตัวละครอื่นในเรื่อง จึงถูกกล่าวหาว่าบ้า ตัวละครกลุ่มนี้ได้รับการกล่อมเกลามาแบบหนึ่ง แต่เมื่อมาแสดงความคิดและการกระทำของตนในอีกสังคมหนึ่ง ปรากฏว่าสังคมใหม่นั้นยอมรับไม่ได้ เพราะยังไม่เคยได้รับการกล่อมเกลามาในประสบการณ์เรื่องที่เขาแสดงออกมาก่อน เช่นเรื่อง มนุษย์ต่างดาว และ พ.ศ.๑๓๐๐ ทั้งสองเรื่องเป็นเรื่องสั้นแนววิทยาศาสตร์ ตัวละครต่างรับรู้ความเป็นจริงอันเป็นภัยบางประการ และพยายามบอกให้ตัวละครอื่นตระหนักแต่ไม่มีใครรับฟัง พร้อมทั้งตัดสินใจว่าตัวละครทั้งคู่นี้ เป็นบ้า แล้วจับเข้าโรงพยาบาลไป ตัวละครทั้งสองถูกกล่าวหาว่าบ้า ทั้ง ๆ ที่พูดความจริง เพียงแต่ความจริงนั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมเท่านั้น เนื่องจากผู้คนยังไม่ได้รับการกล่อมเกลามาให้เชื่อในความเป็นจริงที่เขากล่าว ดังนั้น ใครที่พูดในสิ่งที่แปลกออกไป หรือสิ่งที่ไม่มียู่ในแนวทางความคิด ความเชื่อของสังคม ก็อาจถูกกล่าวหาว่าบ้าได้ทั้งสิ้น

...ผมเล่าในสิ่งที่ผ่านมาด้วยตัวเอง อนาคตที่ขมขื่นของ
มนุษย์ ความแห้งแล้ง เปลาเปลียว กัมมันตภาพรังสี และ
การกลับมาด้วยยานกาลเวลาของผม ผมสังเกตเห็นว่าพวก
เขาสนใจฟัง ตื่นเต้น พิศวง แต่ดูแล้วไม่มีใครเชื่อเลย

(.....)

“หมอ คนที่ผมจับมาจากอนุสาวรีย์ชั้นะบ้าหรือ
เปลา”

(มนุษย์ต่างดาว, น.๕๕)

ผมเอาเรื่องนี้ไปบอกใคร ใครเขาก็ไม่เชื่อ ทาง
รัฐบาลสืบทราบมาว่า ผมมีเครื่องรับสัญญาณวิทยุอย่าง
ละเอียดฟังไว้ที่หู ผมรับทราบข่าวสารทั่วโลกได้ตลอด ๒๔
ชั่วโมง และผมก็ได้ยินข่าวนี้ทางคลื่นวิทยุของรัสเซียเมื่อ
ตอนตีสี่นี้เอง แต่เขาก็จับผมมาขังไว้ที่โรงพยาบาลบ้า ผม
บอกใคร ๆ ก็ไม่เชื่อ

(พ.ศ.๒๕๐๐, น.๕๑)

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านจะรู้ความจริงตั้งแต่ต้นว่า ประสบการณ์ที่ตัวละครเอกได้รับนั้นเกิดขึ้นจริง ทำให้แน่ใจว่าตัวละครเอกไม่บ้า ตัวละครอื่นต่างหากที่ไม่รู้จักรับฟังความคิดใหม่ ๆ หรือความเป็นจริงที่ไม่เคยมีใครมองเห็น ตัวละครวิกตอริตในลักษณะนี้จึงมีบทบาทในการเปิดดวงตาของตัวละครอื่นและผู้อ่าน ให้รู้จักมองให้ยาวไกล รอบคอบ และรู้จักยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น

ตัวละครทั้งหมดคงกล่าวนี้ ถูกเชื่อว่าวิกตอริตจากคำที่ตัวละครอื่นกล่าวถึงและจากประวัติของตัวละคร เช่น การเข้ารักษาในโรงพยาบาลจิตเวช ความผิดปกติทางจิตที่เกิดขึ้นกับตัวละคร แต่อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านไม่สามารถตัดสินได้ว่าเท็จจริงหรือมากน้อยเพียงใด สิ่งที่ได้รับรู้ได้คือน้ำเสียง (Tone) ของผู้เขียนที่น่าเสนอ ที่จะทำให้อ่านรับรู้ว่า ผู้เขียนต้องการให้อ่านมีความเห็นต่อตัวละครอย่างไร และรับสารสำคัญของเรื่องจากตัวละครด้วยทัศนคติใด

ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากที่ผู้อ่านสงสัยในความวิกตอริตของตัวละครแล้ว บางครั้งผู้อ่านอาจหันมาสงสัยตัวเองว่า เราเป็นคนบ้าหรือเปล่า ในเมื่อเราเห็นด้วยกับสิ่งที่คนบ้าคิดและพูดทุกประการ ความสงสัยนี้ก่อให้เกิดกระบวนการคิดอีกเช่นกัน ต่างกันที่ความคิดในลักษณะนี้จะไม่มี การนำเอาบุคลิกลักษณะของตัวละครวิกตอริต รวมทั้งบริบทอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องมาประกอบ หากแต่ผู้อ่านจะคิดทบทวนถึงสารสำคัญอันผ่านมาจากตัวละครวิกตอริตเพียงอย่างเดียว เพราะเห็นว่าสิ่งที่ตนเห็นด้วยนั้นคือแก่นสาร มิใช่องค์ประกอบอื่น ๆ เมื่อผู้อ่านยังเห็นด้วยกับสารสำคัญนั้นเหมือนเดิมก็คงไม่มีใครคิดสรุปว่า “เราคงเป็นบ้าเหมือนตัวละครวิกตอริตนี้จริง ๆ ” เพราะธรรมชาติของมนุษย์ย่อมเข้าข้างตัวเองเสมอ ดังนั้นเขาก็อาจมีข้อสรุปในใจที่อาจเป็นไปได้ ๒ ทาง คือ ตัวละครนี้อาจไม่บ้าก็ได้ เพียงแต่ถูกใส่ร้ายหรือเพียงแต่มีความคิดผิดไปจากคนทั่วไป ซึ่งความจริงแล้วก็ไม่ใช่ว่าความผิดอะไร หรือ คนวิกตอริตก็มีความคิดดี ๆ ที่ไม่น่าละเลยเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไป

ข้อสรุปที่ ๑ สอดคล้องกับความคิดอันเป็นสารสำคัญเรื่องค่านิยมอันมีลักษณะเป็นความเชื่อและกรอบเกณฑ์ของสังคม (คูบทที่ ๑.๒.๒) ผู้อ่านจะเข้าใจว่า คนบางคนที่ถูกถ้าจะคิด พุด และ ทำในสิ่งใหม่ ๆ อาจถูกตัดสินจากคนทั่วไปว่าเป็นบ้า เพราะสิ่งที่เขาคิด พุด และ ทำ นั้น ผิดแผกไปจากสิ่งที่คนทั่วไปถูกสอนให้เชื่อและปฏิบัติตามกันมา จนเป็นระเบียบแบบแผนทางวัฒนธรรม ดังที่ R.D.Laing กล่าวว่า วัฒนธรรมมีบทบาทสองประการต่อพัฒนาการความเจ็บป่วยทางจิต ในทางหนึ่งวัฒนธรรมก่อให้เกิดความวิตกกังวลอย่างยิ่งซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมโรคจิต และ ในอีกทางหนึ่งวัฒนธรรมได้สร้างปทัสถานสำหรับการกระทำที่ถือว่าเป็นปกติ ข้อสังเกตของแลงค์ ยังขยายต่อไปถึงการวิพากษ์วิจารณ์สังคมโดยรวมอย่างน่าฟัง เขาเห็นว่าความรู้สึกแปลกแยก วังเวงา เซื่องซึม ไม่รู้เนื้อรู้ตัว ใจลอย เป็นสภาพอาการของคนปกติ ชายหญิงที่มีอาการแปลกแยก “ตามปกติ” ดังกล่าวถือว่าเป็นคนปกติก็เพียงเพราะพวกเขากระทำเหมือนคนอื่น ไม่มากก็น้อย ขณะที่อาการแปลกแยกประเภทอื่นที่แปลกไปจากประเภทข้างต้น จะถูกคนส่วนใหญ่ที่ “ปกติ” ตราว่าเป็นอาการจิตเภท (อ้างจาก พระประชาปสนุทธโม และคณะ, ๒๕๓๔ : ๑๖๓)

การที่สังคม และ/หรือ วัฒนธรรมมีปทัสถานสำหรับการกระทำที่ถือว่าเป็นปกติและผิดปกติ ดังกล่าว ทำให้ไม่มีใครกล้าที่จะ “ผิดปกติ” แม้ว่าสิ่งที่จะทำนั้นถูกต้องและมีประโยชน์ ปทัสถานเหล่านี้ถูกปลูกฝังให้กับคนในสังคมตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เมื่อโตขึ้นจึงไม่เชื่อมั่นในตนเองและไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างออกมา

จากข้อสรุปดังกล่าว ผู้อ่านอาจจะต้องมองย้อนเข้าไปในตัวเองอีกครั้งหนึ่งว่า ตนเองเคยเป็นผู้ตัดสินความบ้า/ไม่บ้าของใคร โดยปทัสถานอันฝังรากลึกมาช้านานนั้นหรือไม่ หลังจากนั้นเขาก็จะเปิดใจให้กว้าง ทำความเข้าใจในความคิดจิตใจของคนอื่นได้มากขึ้น โดยไม่มีกฎเกณฑ์ใด ๆ มาเป็นกรอบกั้นมากมายนัก นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นเร้า ให้ผู้อ่านเกิดความกล้าที่จะแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง และกล้าคัดค้านในสิ่งที่ผิด แม้ว่าสิ่งที่เขาทำนั้นจะถูกตัดสินในสายตาของคนอื่นก็ตาม

สำหรับข้อสรุปที่ ๒ ที่ว่าคนวิกลจริตก็มีความคิดดี ๆ ที่ไม่น่าละเลยเช่นเดียวกับคนปกติทั่วไปนั้น ตรงกับความตั้งใจของผู้เขียนที่เลือกเอาคนวิกลจริตมาเป็นตัวละครหลักสื่อสารสำคัญของเรื่อง การที่ผู้อ่านตระหนักในความเป็นจริงข้อนี้จึงทำให้ความตั้งใจของผู้เขียนสัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่าน ให้รู้จักคนวิกลจริตมากขึ้น ไม่มีความคิดดูแคลนหรือหวาดระแวงคนเหล่านี้มากจนเกินไป และรับรู้ว่า คนบ้าไม่ใช่คนโง่ อย่างที่ใคร ๆ เข้าใจ

ผลของการเสนอสารสำคัญผ่านตัวละครวิกตอริตทั้งที่เกิดขึ้นภายในตัวบท และภายนอกตัวบท เกิดจากการที่ผู้เขียนเล็งเห็นประโยชน์ของลักษณะอันเกี่ยวข้องกับควมวิกตอริตบางประการ จึงนำเอาลักษณะเฉพาะนั้น มาเป็นกลวิธีในการสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องสั้น ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความวิกตอริตประการแรกคือ คนวิกตอริตเป็นผู้อยู่นอกเหนือแนวทางการกล่อมเกลางของสังคม จึงสามารถคิด พุด และ ทำอะไรก็ได้ มีผลทำให้ตัวละครอื่นและผู้อ่านสนใจและเห็นคล้อยตาม ทั้งยังลดความตึงเครียดของผู้อ่านที่มีต่อสารด้วย ประการที่สอง คนวิกตอริตเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากชะตากรรมอันรุนแรง แสดงว่าชะตากรรมที่เขาประสบนั้นเป็นปัญหาอันสำคัญและรุนแรงมาก นอกจากนี้ ผู้อ่านยังเกิดความเห็นใจตัวละคร จึงพร้อมที่จะรับสารที่สื่อผ่านออกมาทางตัวละครวิกตอริตอย่างเต็มที่ ประการที่สาม คนวิกตอริตมีภาวะการรับรู้ที่จำกัด เมื่อเขามีปฏิกิริยาต่อสิ่งกระทบอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงหมายความว่า สิ่งนั้นมีความเด่นชัดรุนแรง ถึงขั้นทำให้คนที่มีการรับรู้จำกัดสามารถรู้สึก และ ได้ตอบได้ ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่า ปัญหาที่มากกระทบตัวละคร อันเป็นสารสำคัญของเรื่องนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง ประการที่สี่ คนวิกตอริตเป็นผู้ขัดแย้งกับแนวทางการกล่อมเกลางทางสังคม จึงมีความคิด คำพูด และพฤติกรรมที่แปลกไปจากคนอื่น ทำให้น่าสนใจว่าพวกเขาคิดอย่างไร ซึ่งผู้เขียนทำให้ผู้อ่านค้นพบว่า ในความวิกตอริต ไม่ได้มีเพียงสิ่งไร้สาระเท่านั้น หากแต่มีความคิดที่น่าสนใจอยู่มากมาย ซึ่งผู้เขียนก็ได้นำเอาลักษณะนี้มาชักจูงความคิดของผู้อ่านให้คล้อยตามความคิดความเห็นของตน

กลวิธีทั้งสี่ประการที่กล่าวมาเป็นกลวิธีที่น่าสนใจ เพราะเป็นกลวิธีที่สร้างสรรค์จากความวิกตอริตที่ใคร ๆ มักมองข้าม ที่สำคัญคือ การใช้กลวิธีอันเกิดจากความวิกตอริตเหล่านี้ประสบผลสำเร็จในการสื่อสาร เพราะสามารถทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงความเด่นชัดรุนแรงของสารได้ชัดเจน ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เกิดความเครียดในสารจนเกินไปเมื่อคิดว่าสารเหล่านี้ผ่านมาจากปากคนบ้า นอกจากนี้ หลังจากรู้จักตัวละครวิกตอริตแล้ว ผู้อ่านยังได้รู้จักเปิดใจให้กว้าง ยอมรับในความคิดของผู้อื่นมากขึ้นอีกด้วย